

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

תוכן

- א. קונם פירות האלו עלי קונם הן על פי קונם הן לפי אסור בחילופיהן ובגידוליהן..... 1
- ב. שאני אוכל ושאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין ... הואיל ואי בעי מתשיל עלייהו הוה להו כדבר שיש לו מתירין..... 2
- ג. תרומה דאי בעי מיתשיל עלה ובטלי ברוב..... 3
- ד. סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה חולין תרקב הא למאה תעלה..... 5
- ה. בתרומה ביד כהן עסקינן דלא מצי מיתשיל עלה..... 5
- ו. קונמות מצוה לאיתשולי עליהן ... הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן..... 6
- ז. תרומה מאי מצוה לאיתשולי עלה..... 7
- ח. ליטרא בצלים שתקנה וזרעה מתעשרת לפי כולה..... 8
- ט. אם היו עלין שלהן שחורין אסורין הוריקו מותרין..... 8
- א. בצל של תרומה שנטעו ורבו גידוליו על עיקרו מותר..... 9

דף נט.

א. קונם פירות האלו עלי קונם הן על פי קונם הן לפי אסור בחילופיהן ובגידוליהן

כבר התבאר לעיל דף נז. שכל הנדרים¹ הולכין אחר הלשון. אם הוא לשון תורה, כפי מה שיצא ממשמעותו. ואם לשון בני אדם, כפי מה שידברו אנשי המקום ההוא בזמן ההוא. לשון תורה כיצד, אמר קונם פירות אלו עלי², כיון שאמר אלו, אסור בחילופיהם כלומר כשהחליפן בדבר אחר אסור אותן

¹ שו"ע ונו"ב יו"ד רטז א

² עיין בערך לחם למהריק"ש שהביא מהרמב"ם פרק א' מהלכות נדרים (הלכה ה) שאין לנדרים שיעור, ואם נדר מדבר מה לוקה על כל שהוא שאכל ממנו, אבל אם הזכיר אכילה כגון שאמר אכילה מפירות אלו, אינו לוקה עד שיאכל בזית,

הלכות הדף היומי

מסנת נדרים

הדבר אחר³. ואסור בגידוליהם, ואין צריך לומר במשקין היוצאין מהן⁴. וכן אסור בגידולי גידוליהן⁵, שהכל בכלל אלו הוא⁶.

אבל חילופי חליפין מותרין⁷, שחילופיהן⁸ הוי כמו דמי הקדש⁹ ותופש דמיו והוי כמו אלו ולא בחליפי חליפין.

וכן בגידולי גידולין אם הוא דבר שזרעו כלה גידולי גידוליו מותרים שאינם בכלל אלו, וכן הדין אם לא אמר האלו אלא היו מונחים לפניו ואמר קונם הם עלי, וכן אם אמר פירות מקום פלוני¹⁰ או פירותיו של איש פלוני¹¹ קונם עלי, הוא כאילו אמר פירות אלו.

י"א¹² שחילופיהם אסורים דוקא למחליף, אבל לאחר מותרים, וכן אם החליפם אחר מותרים להנודר ויש שאוסר¹³ בכל ענין שמחשיב אותו כהקדש אולם אם לא אמר אלו מותר בהחליפן אחר

ב. שאני אוכל ושאני טועם מותר בחילופיהו ובגידוליהו בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו

³ ש"ך שם א

⁴ ועיין אבהע"ז פא ב בח"מ וב"ש שם האם בלשון קונם אוסר דבר שלא בא לעולם.

⁵ אף על גב דקיי"ל זה וזה גורם מותר שאני נדרים דדמי להקדש דחמיר טובא כמ"ש הר"ן א"נ שאני נדרים דדבר שיש לו מתירין הן ולהכי לא שרי בהו זה וזה גורם. באר הגולה שם ובש"ך ג ועיין גליון מהרש"א

⁶ האוסר הנאת פירות על עצמו יכולין אחרים ליטול אותם בעל כרחו ואינו יכול לעכב אף על פי שיכול לישאל על נדרו. מיהו היכא דאתשיל, יש אומרים דחייבים לשלם ויש חולקים, הר"ן [נדרים] פ"ה א' ד"ה ומהא וד"ה ואני. ערך לחם שם ב

⁷ באשר"י פ' הנודר מן הירק בפסקיו כתב בזה ואפילו בחילופי חילופיהו ובב"י בשם הר"ן כתב דבחילופי חילופיהו מותר כ"כ כאן בש"ע בסמוך ותימה על ב"י שלא ראה הך דהרא"ש. מ"ז שם ב ועיין נקה"כ שם שמעות סופר הוא באשר"י שהרי העתיק לשון המשנה, ובמשנה אינו כן

⁸ ודוקא שכבר נטל החליפי חליפין, אבל אם רק נתחייב לו חבירו לתתם לו לא, וגם אינו צריך לתתם אותם לו, דבהאי שעתא דמקבל הוי כמחליף חליפיו, עיין בזה במשנה למלך פרק ט"ז ממכירה הלכה י"ד. גליון מהרש"א שם ב

⁹ טוב"י ב"י בשם הר"ן דדוקא כאן שהוא פורט ואומר פירות אלו שווינהו כהקדש בחילופין וגידולין וכן באומר פירות מקום פלוני עלי אבל באומר קונם זיתים וענבים עלי שלא נתכוין אלא מאכילת אותו מין ולא שוינהו כהקדש ומ"ה לא מיתסר בחילופיהו וגידוליהו ע"כ והך גידולין שכתב בסוף הוא שלא בדקדוק דהא על כל פנים אסור בגידוליהו דהא פירות אותו מין הם והוא אסר כל המין עליו אלא בחילופין לבד יש חילוק וכן כתב הרא"ש בהדיא שם במשנה ואפשר שהר"ן מיירי באומר קונם זיתים וענבים של שנה זו עלי דאז מותר בגידולים שיגדלו אחר כן כל שלא אמר אלו ובוה חילופים וגידולים שוין. מ"ז שם ג וכעין זה בש"ך ד

¹⁰ ערך לחם להריק"ש שם ולבוש

¹¹ ש"ך שם ד

¹² הרא"ש פרק הנודר ותוס' בסוגייתנו וכ"כ סמ"ג בשם ר"י ומחלוקת זו מובאת בש"ך א

¹³ הר"ן

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

גידולי גידולין אסורין ... הואיל ואי בעי מתשיל עלייהו

הוּו לְהוּו כְּדָבָר שִׁישׁ לוֹ מִתִּירִין

אם אמר¹⁴ קונם מה שאני אוכל או טועם מהם, לא אסר עליו בזה הלשון אלא טעמיהם. לפיכך אם הוא דבר שזרעו כלה כגון חטין, פירות האילן¹⁵ וכיוצא בהן, מותר בחילופיהן ובגידוליהן, שהרי פירות אלו שאסר עליו כבר כבר הלכו להם ואלו אחרים הם.

ואם הוא דבר שאין זרעו כלה כשזורעין אותו כגון שום ובצלים, למרות שמותר בחילופיהן¹⁶, מכל מקום אפילו גידולי גידולין אסורין שטעמם עודנו קיים, וכן משקין היוצאין מהן אסורים, ואין אומרים יבטל עיקר טעם האיסור בגידולין שרבו עליו, שהרי הן דבר שיש לו מתירין, שהרי יש לנדר התרה¹⁷ בפתח או חרטה¹⁸, וכבר ידעת דק"ל דדבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטל כמו שהתבאר לעיל דף נח. וי"א¹⁹ שאף חילופיהן אסורים.

וכן אם אמר אחד שיש לו פירות קונם פירות האלו על פלוני, אסור בחילופיהם ובגידוליהם ובמשקין היוצאין מהם.

ג. תרומה דאי בעי מיתשיל עלה ובטלי ברוב

המפריש²⁰ תרומה ומעשרות²¹, הלה²² וביכורים²³, פדיון מעשר שני ופדיון נטע רבעי²⁴, וניהם עליהן הרי זה נשאל לחכם ומתיר לו, כדרך שמתירין לו

¹⁴ שו"ע ונו"כ שם ב

¹⁵ ש"ך שם ה

¹⁶ מ"ז שם ד

¹⁷ כמבואר בשו"ע ונו"כ שם י

¹⁸ ובזה מתורץ נמי למה לא יהא מותר מטעם זה וזה גורם כמו שהקשה ב"י בשם הראב"ד וכ"כ ב"י בסמוך מ"ז שם ו

¹⁹ דכיון שהגידולין אסורים השוו ואסרו גם החילופין. ש"ך שם ו בדעת הטור

²⁰ רמב"ם הלכות תרומות פרק ד הלכה יז, שו"ע ונו"כ יו"ד שלא מה

²¹ כולל מעשר מע"ש ומע"ע, עיין ביאור הגר"א חו"מ פז קיב ועיין דרך אמונה שם קעה ובציון ההלכה שם

²² שו"ע ונו"כ שם שכנ א

²³ מנ"ח רפא

²⁴ מנ"ח מצוה תע"ג וס' שער הציונים שנדפס בסוף המשניות בכורים פ"ב סוף מ"ב ועי' באבני נזר יו"ד סי' רצ"א ובדרך אמונה ציון ההלכה שם ס"ק תמד

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

שאר נדרים²⁵, ותחזור חולין כלומר טבל כמו שהיתה²⁶, עד שיפריש פעם שנייה אותה שהפריש תחילה, וצריך לברך עליה פעם שנייה²⁷, או יפריש פירות אחרות. ואין זה ברכה לבטלה מה שבירך בתחלה²⁸, דכיון שאז רצה לתרום הי' חייב לברך והתורה נתנה רשות לשאול על התרומה

ובימינו שאין יחיד מומחה שיהא ראוי להתיר יחיד, ילך אצל ג' דמגמרי להו וסברי דהיינו שמבינים קצת הלכות שיבינו מה מתירים וגם שידעו לפתוח לו פתח אם יצטרכו פתח. ואומרים לו התרומה בטלה או התרומות והמעשרות בטלין או ההפרשות בטלין²⁹, ואם אמרו לו מותר לך מועיל.

ויכול להתיר גם בחרטה כשאר נדרים³⁰ ויעשה מהחרטה פתח³¹, שלאחר שאומר שמתחרט מעיקרא, אומרים לו אילו היית יודע שתתחרט כלום היית עושה תרו"מ והוא אומר לא ואז מתירין לו³².

כל הנאמר שיכול לשאול על הפרשתו, אינו אלא שלא אכל מהכרי אבל אם כבר אכל אי אפשר לישאל³³, שנמצא אכל טבל, ואפשר שאפי' בדיעבד אין מועיל שאלה כשכבר אכל³⁴, שמכיון שאין הטבל בעולם, ע"כ קנה תרומה ומעשר.

²⁵ דכל דבר הקדוש בקדושת פה יכול לישאל עליו, אבל גוי אינו יכול לישאל כמבואר בירושלמי ריש פרק בתרא דנזיר.

²⁶ ש"ך יו"ד סי' של"א סקע"ה

²⁷ ח"ס יו"ד סי' ש"ב מובא בפ"ת שלא ו דלא כמש"כ הרש"ש בסוגיין שלא יברך בשני ועי' חזו"א אה"ע סי' ס"ג סקב"ג וצ"ע ועי' פתחא זוטא חלה סי' שכ"ג סק"ט י"ב ולקט העומר פי"ד סק"ה.

²⁸ פ"ת יו"ד סי' של"א סק"ו בשם הח"ס וכ"כ בס' החיים להרש"ק סוף סי' ת"ר וכ"כ בתשו' אמרי יושר ח"ב סי' מ"ז אלא שכ' שגורם בזה ברכה שא"צ מיהו אם יש לו סיבה לשאול כגון מפני תערובות וכה"ג אין זה ברכה שא"צ וכ"כ הח"ס הנ"ל והאחרונים הביאו ד' הריטב"א שהובא בשע"ת ר"ס קנ"ח לענין נמ"י אף שיש לחלק קצת דשם עכ"פ מיהו ידיו ועי' ברש"ש נדרים נ"ט א' שכ' ג"כ דלא הוי ברכה לבטלה וזה דלא כחז"י שהובא בגליון מהרש"א יו"ד סי' שכ"ג ס"א ועי' בשד"ח מערכת ברכות סי' א' אות כ"ט.

²⁹ כן נהג מרן החזו"א וצ"ל לומר אוי"ם תרומה ומעשרות. דרך אמונה ציון ההלכה ס"ק תעא

³⁰ כמבואר בר"ן בסוגיין

³¹ כמש"כ הרמ"א ביו"ד סי' רכ"ח ס"ז וכ"ה בשע"צ פי"ד ס"ז וע"ש בדברי ישראל דזה מהני גם לדעת המ"ז בסי' שכ"ג

³² והמפריש צריך לשאול בעצמו ולא ע"י שלוחו כמבואר ביו"ד רכת מזו ושליח שהפריש וצריך לשאול על הפרשה ישאל המשלה ולא השליח ויאמר שמתחרט על מה שעשהו שליח וי"א שהשליח שואל ויכול לתרום אחר"כ תרומה שניה ויש שכתבו דשניהם יכולים לשאול ולרווחא דמילתא שניהם ישאלו גם השליח וגם המשלה ואשה המפרשת מפירות בעלה דינה כדין שליח וכשהאשה שואלת אין הבעל מצטרף להתיר תרו"מ שעשתה כמבואר יו"ד רלד נז ואפי' הפרישה מפירות של עצמה מיהו כשמפרשת חלה י"א שיש לה דין בעלים ולא דין שליח ורק היא שואלת ואם הפרישה חלה יותר מדאי יש להסתפק אם הבעל יכול להפר מדין דברים שבינו לבניה משום הפסד ממונו וכן אם האב יכול להפר אם יש בזה עינוי נפש. דרך אמונה שם קפו

³³ רמ"א שם, חזו"א דמאי סי' ד' סקב"א ו

³⁴ חזו"א שם וצ"ע הרי גם כשבא ליד כהן אם נשאר קצת בידו יכול לישאל עליו כדבסמוך. ועי' במקדש מעט ביו"ד שם שדעתו דדיעבד אם נשאל מהני, ועיין ציון ההלכה שם תמה מה שיישב

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

ד. סאה תרומה טמאה שנפללה לפחות ממאה חולין תרקב הא למאה תעלה

סאה תרומה טמאה³⁵ שהרי היא אסורה באכילה, שנפללה, לפחות ממאה חולין או מעשר ראשון או מעשר שני או הקדש, בין שהיו טמאין בין טהורים, הואיל ונדמע הכל שהרי אין בהם מאה כדי להעלותה, הרי הכל כתרומה טמאה שאסורה באכילה לכל, והרי הכל אסור לעולם אפי' להדלקה³⁶, ומניחים אותן עד שירקבו, אולם אם רוצה יכול לישאל על התרומה, אם עדיין לא אכלו מהשיריים של התרומה שהותרו.

בד"א בדבר שאין דרכו להאכל חי כגון חטים שצריכין טחינה ואפיה וכן כל כיו"ב שצריך בישול או תיקון, אבל בדבר שדרכו להאכל כמו שמן ופת, חיישי' לתקלה ולכך מוטב שידליק בהן לא יניחן שמא יתקל בהם ויאכל מהן, אלא ידליק הכל³⁷ כדרך שמדליקין תרומה טמאה³⁸.

ה. בתרומה ביד כהן עסקינן דלא מצי מיתשיל עלה

³⁵ רמב"ם הלכות תרומות פרק יד הלכה יא

³⁶ ואף על גב דכל תרומה טמאה מותרת בהדלקה וכמש"כ ברמב"ם פי"ב הי"ב שיתן השמן בכלי מאוס והפת יורקנה לבין העצים והחטים ישלכם ויניחם בכלי מאוס כדי שלא יבאו לידי תקלה ואז מותר בהדלקה, כאן לא רצו שיתנגה בכלי מאוס ולא שידליקם דשמא ירבה עליהן חולין בשונג ויותרו הן עצמן באכילה, ונמצא שהפסיד תרומה. ואף על גב שאם יתבטלו אינן תרומה מ"מ נראה כאילו מפסיד תרומה ולכן אמרו שלא ידליקם ולא יתנם בכלי מאוס אלא יניחם בעין עד שירקבו, ולא חששו לתקלה שיבא לאכלו כיון שהוא דבר שאין דרכו להאכל חי ועד שיבא לבשלו יזכר שהיא אסורה. ואף על גב דבשאר תרומה טמאה מותר להדליק ולא חששו שמא ירבה עליהן חולין ויותרו באכילה הכא כיון שכבר נדמעו חששו שיתרבה עליהן עוד חולין. ירושלמי רפ"ה דתרומות לפי ביאור הגר"א ועיי"ש בשנות אליהו

³⁷ ואין כאן איסור מפסיד מע"ש והקדש כיון דבלא"ה אין ראויין וא"א לפדותן שהרי אין להם שוויות

³⁸ דהיינו שידליקם מיד או שיתנם בכלי מאוס כנזכר פי"ד הי"ב ובר"ש ורא"ש ורע"ב ור"י בן מ"צ הנדמ"ח וכן כונת הר"ן בסוגיין אלא שקיצר בזה וכ"פ רש"ם ס"ל דאין חילוק בזה ולעולם אסרו להדליק בהן ואפי' יתנו בכלי מאוס משום דדימוע קיל להו לאינשי וחששו שעד שיתנם בכלי מאוס יבא לידי תקלה ולכן אין שום היתר רק שירקבו, ואם רוצה לשורפן מיד בלא הנאה אם נתערבו בטמאין יכול לשורפן, אבל אם נתערבו בטהורין כיון שנעשו הכל כתרומה מדרבנן והחולין טהורים לא ידליקם דנראה כשורף תרומה טהורה. ואולי בשמן מודה הר"ש דלא חיישי' לתקלה אף בדמוע כיון דשמן עומד להדלקה כמו לאכילה ורק בחטים ופת שסתמו עומד לאכילה חששו בדימוע.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

אם כבר נתן התרומה או שאר המתנות הנ"ל לכהן וללוי, י"א³⁹ שנשאל. וי"א שאינו נשאל, וכן דעת רוב הראשונים⁴⁰. שלא חידשה תורה דין שאלה רק בדיבור ולא כשעשה מעשה⁴¹, וכן הלכה⁴².

ואם נתן קצת יכול לישאל על השאר⁴³ אולם י"א⁴⁴ שאין בטל כולה רק החלק שלא נתן וכן בכל מקום ששאל רק על מקצת תרומה אין בטל השאר וצ"ע בזה⁴⁵.

וכן אם מכר כבר מהכרי וא"א לו להודיע ללוקח, אין נשאל עליו. אבל כשכל הכרי קיים בידו נשאל עליו.

ו. קונמות מצוה לאיתשול"י עליהן ... הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן

כבר התבאר במסכת יבמות קט: ולעיל דף כב. שאמרו חכמים ז"ל כל הנודר⁴⁶ הרי הוא כאילו בנה במה בשעת איסור הבמות⁴⁷, והמקיימו כלומר

³⁹ כך מדויק לשון הרמב"ם וכ"כ הרא"ש בסוגיין בשם הרא"מ מיין, וכן בפ"י ר"א מן ההר התוס' בזבחים ע"ג א' ובמנחות כ"ב ב' ד"ה ור"י ובכ"מ נ"ג א' ד"ה הוה והר"ן והרא"ש והרשב"א בנדרים נ"ט והב"י בבד"ה יו"ד סי' שכ"ד בשם או"ח ושאר הראשונים וגם בשו"ע פסק כן בכמה מקומות ע"י יו"ד סי' רכ"ח סמ"ב וסי' רנ"ח סי' וכן מוכח מכל הראשונים (התוס' והרשב"א והריטב"א והר"ן ותוס' הרא"ש ותוס' הר"פ) שהקשו בעירובין ל' ב' דילמא מיירי באתי ליד כהן וע"י באבי עזרי שהביא בשם בית הלוי דדוקא אם נתנו לכהן אבל אם הכהן חוטפו מעצמו אף דא"א להוציא מידו מ"מ יכול הבעלים לישאל עליו ואז יוציא מידו ע"ש.

⁴¹ חזו"א יו"ד סי' קנ"ג סק"ו וכ"כ הש"ך בחו"מ סי' רנ"ה סק"ו.

⁴² חזו"א שם וכ"פ בשע"צ פ"ח סי"ד ובעה"ש סי' ס"ה ס"ח.

⁴³ כמבואר בשו"ע שם רכח מב

⁴⁴ לשון הרמב"ן שהביא בב"י יו"ד סי' רכ"ח אפי' נתן קצת ממה שנדר יכול לישאל ויעכב מה שלא בא ליד גבאי משמע דמה שבא ליד גבאי א"א להוציא ממנו ולא אמרי' נדר שהותר מקצתו הותר כולו וע"י בישועות מלכו פ"ג ה"ז דדעתו דבתרו"מ לא אמרי' כלל נדר שהותר מקצתו הותר כולו דהוי כקנין וכן דעת נפש ח"י יו"ד סי' צ"א והובא במשנת ר' עקיבה סי' ו' וע"ש שהביא בשם כנה"ג שהביא מאבקת רובל להב"י שאם אומר בהדיא שאין רוצה לעקור רק חצי נדר לא אמרי' גם בנדרים נדר שבטל מקצתו בטל כולו.

⁴⁵ דרך אמונה שם קעח

⁴⁶ שו"ע ונו"כ רג ג

⁴⁷ המשילו שניהם זה לזה, שהנודר מעלה על דעתו שעושה מצוה, שחושב בדעתו כיון שמצינו בתורה שאסרה עלינו הרבה דברים שמע מינה דניחא ליה לקודשא בריך הוא שיאסור האדם על נפשו כמה דברים, ואומר אם כן כל המרבה לאסור על עצמו אפילו דברים המותרים הרי זה משובת, ולכך הוא נודר ואוסר דבר על עצמו. וכן הבונה במה בחוץ להקריב עליה קרבן, חושב בדעתו שעושה מצוה, שכיון שצוה הקדוש ברוך הוא להקריב קרבנות בפנים הוא רוצה להוסיף עליהם להקריב קרבנות אפילו בחוץ, לכך אמרו ז"ל שזה מועה הוא, דהא חזינן שהתורה צותה עלינו הרבה מצות להביא כמה קרבנות בפנים, ואף על פי כן אסרה עלינו לבנות במה להקריב עליה קרבן בחוץ. הכא נמי נהי דרחמנא אסרה עלינו כמה דברים, כי מוסיף איהו לאסור על עצמו יותר ממה שאסרה התורה, פשע, ועל דרך אמרם ז"ל גם כן במקום אחר [ירושלמי נדרים פ"ט ה"א] לא דיך במה שאסרה התורה אלא שאתה אוסר עליך דברים אחרים. לבוש שם מהר"ן

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

שאינו נשאל עליו, הרי הוא כאילו הקריב עליו קרבן⁴⁸. ולפיכך טוב יותר שישאל לחכם על נדרו⁴⁹.

במה דברים אמורים בשאר נדרים, אבל נדרי הקדש וצדקה מצוה לקיימן, וכן אמר רוד עליו השלום (תהלים קטז פסוק יד נְדָרֵי לַה' אֲשֶׁלֶם נְגִדָה נָא לְכָל עַמּוֹ, ולא ישאל עליהם אלא מדוחק,

וכן שבועה לא ישאל עליה אלא מדוחק, דשבועה חמורה היא⁵⁰ דכתיב בה (שמות כ פסוק ז) כִּי לֹא יִנְקֶה ה' אֶת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לְשׁוֹא.

ולכתחלה⁵¹ צריך ליזהר שלא ידור שום דבר, ואפילו צדקה אין טוב לידור אלא אם ישנו בידו יתן מיד, ואם לאו לא ידור מקודם עד שיהיה לו ויתן בלא נדר הקודם. ואם הציבור עושים פסיקה לצדקה ומוכרח ג"כ לפסוק עמהם עתה דווקא לבלי יהא כפורש מן הציבור, יאמר בלי נדר ויאמר כן בפירוש שאם פוסק סתם הוי נדר.

אולם בעת צרה מותר ומצוה לנדור, כשם שמצוה להתפלל לד' בעת צרה, אך אין זה מצוה וחובה כשארי מצות.

ז. תרומה מאי מצוה לאיתשולי עלה

בתרומה חלה וכדומה, י"א⁵² שאין לישאל אלא מדוחק וי"א⁵³ שכמפריש אחר במקומה מותר לשאול ע"ז, אבל אין מצוה לשאול ע"ז.

⁴⁸ וחיוב משום שחומי חוץ, הכי נמי אין קיום נדרו רצויו לפניו יתברך אלא טוב לו יותר שישאל עליו שמא לא יוכל לקיימו כראוי ויבא לידי מכשול.

⁴⁹ ונראה לי דלענין לכתחלה לנדור נהגו דלא לנדור, אבל אם כבר נדרו נוהגין שלא למחות ולגעור במי שנדר שיתיר את נדרו מבח כל המקיימו וכו', והטעם, מאחר שכתב רב אלפס והנאון מר יהודאי שלא להתיר אף נדר, אף על גב שלדינא מצוה לשאול, אבל אחר כך בימי הגאונים החמירו שלא להתיר, לכן אנו בוזמן הזה מתירין נדרים ושבועות כשירצה הנודר, והוא כמו פשר דבר, כן נראה לי ליישב מנהג העולם, וקל להבין בית הלל שם

⁵⁰ ויש גאונים הסבורים שלשבועה לא מועיל התרה. מ"ז שם אך בלבוש כתב רק כשנשבע על איזה דבר מצוה ערוה"ש שם ו - ח

⁵² ש"ך יו"ד סי' שכ"ג סק"ז והביא מסי' ר"ג ס"ג וצ"ע דלא דמי דבאן אין מפסיד כלום למצוה כיון שיתרום אחר במקומו ובמאירי ב"מ נ"ג ב' מצאתי שכ' שיש סרך עברה בשאלתן ונראה דלצורך מודה דמותר לישאל עליהן. וכן עיין בכס"מ כסף משנה הלכות מאכלות אסורות פרק טו הלכה יא

⁵³ ריטב"א בפסחים מ"ו ב' ע"ש אבל הריטב"א בנדרים כ"ה א' בשמעתא דנדרי הבאי כ' בתרומה דמצי לאתשולי עלי' אלא דלא מבעיא לי' לאתשולי עליה אלא לעילויא וכדפרישנא בפסחים עכ"ל.

הלכות הדרף היומי

מסנת נדרים

ואם נתערב לו התרומה בחולין לכו"ע מותר⁵⁴ לשאול כדי שלא יאסור את החולין.

לפיכך התרומה היא דבר שאין לו מתירין⁵⁵, כיון שאין מצוה להשאל עליה ואדרבא אין נשאלים אלא מן הצורך⁵⁶.

ח. ליטרא בצלים שתיקנה זרעה מתעשרת לפי כולה

כבר התבאר לעיל דף נח: שקילו⁵⁷ בצלים שתקנם ועישר כל התרומות ומעשרות שלהם, וזרעם, אינו מעשר לפי חשבון התוספת אלא מעשר לפי כולו מדאורייתא⁵⁸ שהגידולים מבטלים את העיקר. בבצל ודוקא ברבו גידוליו על עיקרו אבל כשהן מועטין הראשון נשאר בפטורו והתוספות חייב. בצל שעקרו בשנה שניה⁵⁹ וזרעו בשלישית ורבו גידוליו על עיקרו כולו חייב במעשר עני והעיקר חייב במע"ש ואם לא רבו שניהן חייבין לפי חשבון.

ואם זרעו כלה בודאי בטלה לגמרי, ואם אין זרעו כלה והוא דבר שאין דרכו להזרע יש ספק אם חוזר להתחייב במעשרות שכבר הופרשו מקודם.

דף נט:

ט. אם היו עלין שלהן שחורין אסורין הוריקו מותרין

⁵⁴ יו"ד סי' שכ"ג ס"א ואף שהט"ז שם חולק ע"ז רוב האחרונים הסכימו להתיר ע"ש בנקה"כ ובפ"ת וכ"כ הח"ס באה"ע ח"ב סי' צ"ב דסוגיא דעלמא וכן הורו רבותי להתיר הנדר דלא כהט"ז ונראה שיכול לעשר פעם שני ואח"כ לשאול על הראשונה ואז יחול למפרע המעשר שעשה.

⁵⁵ ז"ל הכסף משנה הלכות מאכלות אסורות פרק טו הלכה יא "דאיכא לאקשווי הרי תרומה יש לה מתירין דהא אי בעי מיתשיל עלה וניחא ליה דלא מיקרי דבר שיל"מ אלא בדבר שיש לו דרך היתר לכל אדם משא"כ בתרומה שאין לה דרך היתר אלא כשקרה מקרה שרצה להשאל עליה וזה פירוש מ"ש לכל אדם כלומר שמאחר שאין כל האנשים נשאלים עליה לא הוי דבר שיל"מ" ועיין מטה אפרים שם דוהו כונת הגמ' לחלק בין נדרים שמצוה לאיתשולי לתרומה שאין מצוה. אולם הוא כתב דאע"פ דנדרים הוי כשקרה מקרה אפ"ה שפיר מקרי דבר שיש לו מתירין ובתרומות נמי אף על פי דלא הוי כשקרה מקרה אינו מקרי דבר שיש לו מתירין כיון דלאו מצוה לאיתשולי עליה. וכ"כ במעשה רקח שם

⁵⁶ ועיין רדב"ז שם טעמים אחרים שהתרומה אינה מותרת אלא לכהנים ולפיכך הוי דבר שאין לו מתירין. וא"ת הרי יש לה מתירין ע"י שאלה לחכם. וי"ל דלא נקרא בשביל זה דבר שיל"מ דמי יימר דמתרמי ליה חכם א"נ אחר שהגיעה ליד כהן אינה בשאלה והראשון עיקר. וצ"ע דגם בנדרים מי יימר דמתרמי ליה חכם ואפשר שכיון שליכא מצוה לא יחזר וזהו כוונת הגמ' משא"כ בנדרים שיש מצוה א"כ יחזר וודאי יתיר ודמיא להקדש דכתב הר"ן בסוגיין דעומד לפדיון

⁵⁷ רמב"ם הלכות מעשר פרק ו הלכה ד

⁵⁸ חזו"א שביעית סי' ח' סק"ד ז, וכאן יכול לעשר בין מיני' ובי' ובין ממקום אחר

⁵⁹ חזו"א שם ג

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

עוד התבאר לעיל דף נח. שהבצלים⁶⁰ של ששית שעקרן וירדו עליהן גשמים בשביעית וצמחו שכן דרך הבצלים. וכן בצלים מחוברין של ששית שנכנסו מששית לשביעית שירדו עליהם גשמים בשביעית וצמחו, כל זמן שהעלין שלהן ירוקין כלומר הקליפה העליונה של הבצל הרי אלו מותרין שכיון שהן ירוקין, לא מחמת יניקת הקרקע נתגדלו אלא מחמת הבצל עצמו, ואין זה נקרא גידולי שביעית.

ואם השחירו כלומר שהקליפה העליונה של הבצל האדימה במקצת וזה קורא שחרות, הרי הן כנטועין בארץ ואותן העלין אסורין⁶¹ משום ספיחיין⁶², או שיש בהם קדושת שביעית⁶³.

ובין כך ובין כך הבצלים עצמן בהיתרן עומדין. לענין⁶⁴ תפיסת דמים שאין תופס דמיו אלא כנגד התוספת ולא כנגד העיקר או לענין לאסור באינו מינו בנותן טעם שאין אוסר אלא בשיעור התוספת ולא בשיעור העיקר וי"א⁶⁵ שאם רבו גידוליו על עיקרו אף הבצל עצמו נאסר.

וכן להיפך⁶⁶ בצלים של שביעית שנתלשו ועמדו בקרקע במו"ש וצמחו, אם היו העלין ירוקין אסורין ואם השחירו התוספת מותר והעיקר אסור ואם רבו הגידולין על העיקר מתבטל גם העיקר.

א. בצל של תרומה שנטעו ורבו גידוליו על עיקרו מותר

⁶⁰ רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ד הלכה ב

⁶¹ ולא אמרי' בזה קמא קמא בטל כיון שבשהגידולין גדלים כל השרשים משתנין מכמות שהיו שנתעבו יותר ונארכו יותר ועוד שבדבר שגדל בלי הפסק ל"ש קמא קמא בטל: דרך אמונה שם קמה

⁶² רש"י דף ק"ג א' פוסק בר"ח בן אנטיגנוס שאם הם חזקים כ"כ שיכולין להתלש בשאוהו בעלין שלהן אסורין דודאי צמחו מארעא ואם לאו מותרין

⁶³ כלומר במקרה שהיו מחוברין בקרקע שאין לאסור משום ספיחיין לפ"ד הר"ש שאם נכנסו מששית אין בהן משום ספיחיין אבל יש בהן קדושת שביעית

⁶⁴ אך אין הכונה שמותר לאוכלן דהא בבצל עצמו ג"כ יש תוספת ומעורב בו איסור והיתר. חזו"א שביעית סי' ח' סקי"ד וכמש"כ הר"ן והרא"ש והרשב"א בנדרים ובמאירי כתב עיקרו מותר אם ניכר מן הגידולין וצ"ע איך יוכל להיות ניכר.

⁶⁵ תשו' הרשב"א ח"א סי' רפ"ז ועי' בר"י קורקוס בשם רש"י שאפי' לא רבו גידולין הכל נאסר וטעם רבנו כנראה משום דהיתר לא בטל וכ"ה במאירי בנדרים נ"ח דאפי' רבו גידולין על עיקרו מותר ובאו"ש כתב דהיכא דטרח וזרע בכונה גם רבנו מודה דבטל גם העיקר.

⁶⁶ משנה פ"ו דשביעית וכבר תמהו על רבנו נרמב"ם למה השמיטה עי' משנה ראשונה וקרן אורה נדרים נ"ח א' ובפיה"מ משמע שדעתו דזה ממילתי' דר"ח בן אנטיגנוס וטעמו שאם יכולין ליתלש בעלין שלהן ודאי רבו גידוליו על עיקרו וכ"כ הר"ן בנדרים נ"ח א' וכיון דלא קי"ל בר"ח בן אנטיגנוס לכן השמיטו אבל בשמ"ק נדרים נ"ח ובמאירי שם כתבו דכנגדן קאי ג"כ את"ק וכ"כ מלא"ש בשם הר"ר יהוסף ומשנה ראשונה. דרך אמונה שם קמח ובציון ההלכה רנא.

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

כבר התבאר במסכת פסחים דף לד: ולעיל דף נז: שגידולי תרומה – שזרע תרומה⁶⁷ והזרע כלה באדמה ויצאו ממנה גידולין הרבה, הרי הן כחולין לכל דבר וחייבים בלקט שכחה ופאה ובתרומות ומעשרות, אלא שאסורים לזרים. בין אם הישראל זרע או שהכהן זרע, ואפי' הוסיף יותר ממאה פעמים כנגד הראשון אסורין לזרים.

ואפי' תרומת ירקות או שאר תרומה דרבנן, וצריך ליתן הכל לכהן ואינו נוטל ממנו דמים. ואפי' נזרעו שלא בכונה כגון שנפלו ממנו ונזרעו, וגם אסור להאכילם לבהמה ולגוים וכן אסור לכהנים טמאים, וכן גידולי תרומת מעשר דינו כגידולי תרומה לכל דבר.

וגזרו חכמים עליהן שיהיו אסורין לזרים כתרומה משום תרומה טמאה שביד הכהן שלא ישהנה אצלו כדי שיזרענה ותצא לחולין ונמצא בא בה לידי תקלה, שעד זמן הזרע ישכחו שהיא תרומה טמאה ויבואו לאוכלה, לפיכך מותר הכהן לאכול הגידולין בידיים טמאות.

גידולי גידולין – שזרע את הגידולין של התרומה ויצאו מהן גידולין שניים הרי הגידולין השניים חולין לכל דבר⁶⁸ ומותרים לזרים ולא גזרו עליהן ודינם כטבל.

וכ"ז דוקא בדבר שזרעו כלה, כמו חיטים ושעורים ושאר התבואה וקטניות וכן הכרוב והשומר וכדומה שהזרע נרקב באדמה, ולא נשאר ממנו אלא כמו גידין דקין בארץ וממנו צומח אח"כ הפרי.

אבל בדבר שאין זרעו כלה כמו בצלים ושומים ושתילי כרוב והלוף וכדומה שהזרע אין נרקב, אלא גדילה והולכת הרי התרומה קיימת ודינה כתרומה ממש. ואפי' גידולי גידולין אסורין ואפי' מאה פעמים⁶⁹. ודעת הרבה ראשונים⁷⁰ שרק עד ד' גרנות אסור, אבל גורן חמשית כלומר שכבר זרע ד' פעמים כל פעם את הגידולים היוצאים, העם החמשית מותר אפי' בדבר שאין זרעו כלה.

⁶⁷ רמב"ם הלכות תרומות פרק יא הלכה כא

⁶⁸ רמב"ם שם הכ"ב

⁶⁹ דרך אמונה שם קצט

⁷⁰ ר"ש ורא"ש ור"י בן מ"צ תרומות פ"ט מ"ו ומהר"ם חלאוה פסחים ל"ד א' והוא גרים שם גורן הרביעי מותר וי"ל דכונתו גורן הרביעי כשיזרענו דהיינו החמשי:

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת נדרים

אולם אם רבו הגידולין על העיקר בגידולי הגידולין, כגון שזרע בצל וגדל ואח"כ זרעו שוב והוסיף עכשיו רוב כנגד מה שהיה בשעה שזרעו פעם שניה הרי הגידולין מעלין את העיקר אף על פי שאין זרעו כלה ויהיה הכל מותר לזרים. ומ"מ טבל הוא שהרי בטלו גידוליו את העיקר ורק איסור תרומה בטל ומותר לאכל ממנו עראי.

אך אם הוסיף רוב רק כנגד הגידול הראשון אינו מועיל.

זרעוני גינה שאינם נאכלים כגון זרע לפת וצנון אף על פי שאותו לפת וצנון תרומה גידוליהן מותרין והרי הן חולין לכל דבר, וכן הזורע פשתן של תרומה הגידולין מותרין לזרים. וכן זרע בצלים ולוף השוטה וכרישין וכן זרע קישואין ודלועין שמכין שאין עומדין לאכילה לא גזרו עליהן, ואין עליהן קדושת תרומה כלל ומותר לאכלן לזרים ולזרעם, וכל אלו דוקא בזרעו כלה מותרין, אבל באין זרעו כלה אסורין עד פעם רביעי.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>